

ari ale Europei. Lăsfnd la o parte concertele sale date la Budapesta, mai frecvent ca la Cluj, a concertat numai la Viena, Londra și la Berlin. Publicul clujean l-a auziat de mai multe ori ca cel din Amsterdam, Frankfurt am Main. Bucureștiul, Craăea și Timișoara l-au primit ca interpret tot de atâtea ori ca Roma sau Zurichul; Lugojul, Aradul de mai multe ori ca Haga sau Veneția. Tabelul următor, întocmit pe baze publicațiilor lui Demeny, prezintă acest aspect în cifre:

Tabelul nr. 31

Oragul	Numărul concertelor	Oragul	Numărul concertelor
Viena	16	București	4
Londra	14	Bratislava	4
Berlin	10	Florența	4
Cluj	8	Arad	3
Amsterdam	7	Lugoj	3
Frankfurt am Main	7	Bracev	2
București	5	Bruxelles	2
Craăea	5	Clagev	2
Timișoara	5	Haga	2
Roma	5	Tg. Mures	2
Zurich	5	Veneția	2

Concertele lui Bartók, desigur, nu au avut un rol decisiv în formarea sa ca artist, ca compozitor, este însă un fapt incontestabil că afară de ultimele două druzuri, ele au avut un efect plăcut asupra lui. De multe ori s-a pronunțat apreciind atmosfera caldă a concertelor de aici, atitudinea pozitivă a publicului. Apariția sa pe scenele oragelor din Neamnia - la fel ca și a altora de talia sa - a contribuit la ridicarea nivelului vieții concertistice din centrele respective, iar programele sale au dat dovadă de „pilda omului viitor”, - cum l-au văzut deja contemporanii săi și cum ve trăi în amintirea generațiilor care-l urzează.

Cap. IV CREAȚIA LUI BARTÓK ÎN VIAȚA MUZICALĂ A ROMÂNIEI

1. În procesul de cunoaștere, de popularizare a creației compozitorului a însemnat un pris pas apariția în tipar la noi a unor lucrări. Lista acestora (619-621, 623-627, 630-638, 645) ne arată că este vorba de lucrări de aici preparții, ceruri (a cappella și cu acompaniament de pian), cîntece populare și cîteva piese pentru pian. Unele din acestea au văzut lumina tiparului de mai multe ori, altele o singură dată. Tabelul următor ne prezintă datele cifrice referitoare la piesele apărute integral:

Tabelul nr. 32

	Numărul aparițiilor				Total
	1	2	3	4	
Lucrări corale	11	5	2	1	19
Piese instrumentale	5				5
Lucrări pt. voce și pian	2				2
Lucrări totale:	18	5	2	1	26

Din lucrările cerale trei au apărut și cu texte traduse în limba română. O serie întreagă de traduceri de un nivel artistic ale cerurilor pentru voci egale au fost realizate de prof. A. Voileanu-Niceoră.

2. În introducerea în viața muzicală a României a ^{creșterii corale} cerurilor, au avut un rol important formațiile școlare. Premierile pe țară se leagă de numele lui I. Nagy care a interpretat ciclul de 27 de ceruri pentru voci egale la Tg. Mureș, la Cluj-Napoca, apoi la București, începând cu anul 1937.^x Tot el a prezentat pentru prima dată variantele din acest ciclu, cu acompaniament de orchestră de cameră, în 1942. În anul 1938, corul școlii Kermale din Aiud, sub îndrumarea lui G. Szabó, a prezentat patru din ele la Aiud, ceva mai târziu la Cluj-Napoca. După al doilea război mondial, corul Liceului de Muzică din Cluj-Napoca a înregistrat succese frumoase cu interpretarea întregului ciclu, sub conducerea lui M. Guttaan (1957). În rîndul dirigerilor s-au mai înrelat și alții cu interpretarea cîteva piese din ciclu, la Oradea (E. Andrászi, 1945; A. Seőe, M. Kiss, 1947), la Cluj-Napoca (C. Ketsis, 1946; L. Peter, M. Bindea, 1948, respectiv 1957; D. Maxia, 1968; E. Kestyák 1970; G. Creșu, 1972 - cu același program și la Dej, Iași, București, unele lucrări cu acompaniament de orchestră), la Mărghita (A. Kóncei 1956), la Miercurea Ciuc, Arcuș (Fr. Magyar-Szekely, 1972) și alții. Cu ocazia aniversării a 90 de ani de la nașterea compoziterului, la inițiativa Comitetului de Cultură și Artă a Județului Timiș și a Frontului Unității Socialiste din același județ, a luat ființă la Timișoara Cerul Bela Bartók, care a debutat în cadrul serbărilor sesicentenarului înființării PCR (374; 530). În repertoriul acestei formații de asemenea figurează lucrări cerale ale compoziterului.^{xx}

Dintre lucrările cerale care au mai figurat în programele ansamblurilor din țară, menționăm cele Patru cîntece vechi maghiare, Șapte cîntece de Cerul Industriagilor din Tg. Mureș, dirijerul fiind I. Nagy, Patru cîntece populare slave, interpretate tot de formația dirijată de Nagy (Cluj-Napoca, 1949). Aceste cîntece au mai figurat și în programul cerului dirijat de L. Szalaan (Cluj-Napoca, 1949), iar cu ocazia programului festiv organizat de Conservatorul „G. Dima”, la un sfert de veac de la moartea lui Bartók, de cerul Conservatorului, dirijat de D. Pop. Această lucrare de altfel figurează și în programul

^x Datele pentru acest capitol sînt luate din articolele (85, 171, 179, 199, 204, 210, 212, 225, 246-7, 250, 257-8, 267, 317, 346, 386, 423, 441, 443, 463-4, 511, 522, 551-2, 554, 565), din monografia (89, V. Cezar: Filarmonica "George Enescu" din București, 1868-1968. Buc. Ed. muz., 1968), din afișe, din caiete de program, precum și din listele întocmite de interpreți și instituții, ansambluri. În munca noastră de adunare a acestui material ne-am folosit de ajutorul Editurii muzicale din capitală, în completarea datelor ne-au sprijinit șt. Lakatos (referitor la Cluj-Napoca), Al. Thurzó (la Oradea) și Fr. László (la București). Mulțumim și aici acest ajutor.

^{xx} Ec 1971. febr. 23, maj. 27

cerului studențesc al Conservatorului din Iași (1966, 1967). Cîntecele populare maghiare pentru cor mixt, ferast dintr-un ciclu de patru părți, le-au prezentat Nagy (Cluj-Napoca, 1951) și Szalma (Tg. Mureș, 1968).

Cantata profana a intrat în repertoriul formațiilor noastre după al doilea război mondial. Premiera este legată de numele lui C. Bugeanu, a solistilor I. Piso, M. Mintaler, a Filarmenicii "G. Enescu" (București, 1961). Mai târziu a apărut și în repertoriul ansamblului Radio-Televiziunii, sub conducerea lui L. Făca (București, 1970; 441).

Dintre lucrările pentru voce și pian, cele mai populare au devenit prelucrările folclorice: Cîntecele populare maghiare, Cîntec populare maghiare, Deunăzică de cîntec populare maghiare, etc. În această categorie putem aminti prelucrările de folclor slovac (Sz 78, 79, 79a). Cele românești nefiind editate nici pînă în zilele noastre, nu au fost și nu sînt accesibile interpreților. Prelucrările în general - fiind o priză treaptă în înțelegerea druzului parcurs de creator, acestea au cîștigat mulți adepți muzicii lui Bartók. Soliste ca M. Basilides, B. Török, mai târziu E. Sándor, X. Lengyel, E. Tóth, au adus o contribuție demnă de menționat în menținerea acestor prelucrări în programe. Unele piese din Micracozmos care au fost concepute și în variante voce-pian, au putut fi audiate la București, Tg. Mureș (Tóth, 1970). Prin activitatea laudabilă a unor interpreți, interprete ca Zs. Ferenczy, X. Lengyel, L. Varga, M. Barabás-Kásler, aceste prelucrări au ajuns și în orașe mai mici ca: Dej, Sf. Gheorghe, Uioara, Verghita, Aiud, Căderheul Secuiesc, - acompaniamentul realizîndu-se în cele mai multe cazuri de A. Rónai, G. Szabó, G. Maczalik, P. Fuzás, M. Kezse, P. Farkas, I. Birtalan.

Prin contribuția tinerei cîntărețe din Oradea, I. Juhász, au putut fi auzite cîteva din liedurile de tinerețe (Această floare, Seara D 62, U 73). Cele cinci lieduri, compuse pe versuri de Ady, s-au executat mai rar, de exemplu cu ocazia aniversării peetului la Zălau și la Ady Endre de B. Farkas (1924), la începutul deceniului al patrulea într-o serie de localități de Zs. Ferenczy, iar în zilele noastre de M. Kessler. Tot în categoria aceasta amintim ciclul pe cîntece slovace, La țară, care figurează în repertoriul cîntărețelor A. Albert (1960), X. Lengyel (1966), E. Tóth (1970).

Lucrarea pentru vioară solo - Senata - figurează în repertoriul mai multor interpreți din țară (Fr. Balogh, A. Abramovici). Publicul bucureștean a avut ocazia s-o audieze și în interpretarea unor artiști cu un renume mondial (Y. Menuhin, R. Ricci). Recent a apărut și în programele lui P. Agoston.

Cele mai des sînt cîntate lucrările pentru pian și cele de su-

zică de cameră, fapt explicabil prin organizarea unor mici formații, respectiv prin încadrarea pieselor de prooporții mai reduse de solisti. Din aceste lucrări s-au cântat în România (pînă la sfîrșitul anului 1974), aproape cincizeci. O bună parte, după cum am văzut în capitolul precedent, s-a interpretat de însuși compozitorul, cu ocazia concertelor date în țară. Cu excepția unor lucrări de tinerețe (Patru piese pentru pian), celelalte reprezintă epoca matură a creatorului, începînd cu Rapsodia (ep.1). Lucrările de pian au fost popularizate încă din deceniul al doilea și al treilea de cîțiva artiști, unii cu un renume mondial, ca E. Dehnányi (1917), Jers (1924). Multe din piesele pentru pian au fost introduse în repertoriul personal al fetelelor studențe ale lui Bartók - în primul rînd de P. Hevesi (1923-4), mai tîrziu de șt. Fischer n. Szalay, de E. Kádár n. Hevesi și altele (Rapsodia, Patrusprezece Bagatele, Zece piese facile, Pentru copii, etc.). Încă din tinerețe a început să cînte lucrări de Bartók, G. Szabó (1923), rămînînd fidel acestora și în anii maturității, interpretînd din ele la București, Cluj-Napoca, Sf. Gheorghe, Aiud, Turda, Tg. Mureș sau la Maghita. După al doilea război mondial, în popularizarea creației pianistice bartókiene, a ocupat un loc de frunte Gh. Helmes, interpretînd o serie de lucrări în concerte, la radio, în diferite centre. Între popularizatorii creației pianistice a compozitorului se numără din această generație S. Erkel (Tg. Mureș, București, 1956), I. Antal (Oradea, 1970). Exemplul lor a fost urmat de tinerii solisti ca M. Páll, Fr. Karácsenyi, E. Mekes, P. Bóvács, Gh. Sava, G. Asirás, V. Tarnavachi, M. Botocan, A. Kovács, Gh. Selaczi, T. Peiu și alții. *Bogdan Mihail, Crăița Lucia*

Deși speradic, apar nume ale interpreților încă la începutul deceniului al treilea, cu unele lucrări de Bartók, în centre mai mici, sau mai mari, ca de exemplu E. Zsebbery (Cluj-Napoca, 1922, Satu Mare 1923), M. Dömeny (Oderheiu Secuiesc, 1922), A. Fleischer (Oradea, 1923), A. Veileanu (Sibiu, Cluj, 1924, respectiv 1927), I. Kabes (Oradea, 1925). O serie de lucrări pentru pian au fost cântate de solisti străini - V. Lehmann, P. Bersay, K. Zempléni, Gy. Sándor, E. Szegedi, A. Fischer, G. Gabos și alții.

Cele două Senate pentru pian și vioară se cîntă mai rar - se cere încă sublinierea a două interpretări la un înalt nivel artistic, a doua de Enescu și Bartók (București, 1924), prima de D. Cistrah și Fr. Bauer (București, 1971).

Dintre cele două Rapsodii, a doua a fost auzită numai prin radio (Y. Menuhin, transcrierea pentru vioară și orchestră, cea pentru violoncel și mai tîrziu, în 1974). În schimbul prime a răsunit de multe ori în prezentarea diferitelor formații (Zathureczky-Bartók, Ruha -

Weiss, Fr. Balogh (sen.) - G. Szabó, Fr. Balogh - E. Kedeş, Balogh - Tischler și alții.

Fragmente, respectiv piese din ciclul Ducurilor au fost prezentate cu puțin timp după apariția lor în tipar de I. Nagy și E. Nagoss, la Tg. Mureș și la Reghin (1936), interpretarea integrală rămânând pe seama unui colectiv clujean format din cadre didactice ale Conservatorului Maghiar, în anul universitar 1946-47 (I. Nagy - A. Márkos - M. Budaházi-Fejér - Gr. Heca - P. Zsurka - P. Keuba). Începând cu aniversarea din 1970, ciclul a intrat în atenția interpreților și din alte orașe (V. Bagta-Gh. Jalebeanu, București; O. Boda-Gh. Bogdan, Oradea; H. Fulea - D. Schuller, Cluj-Napoca; I. Reinfeld-Gr. Botár, idem).

Cele Șapte piese din Microcosmos, pentru două pianouri, au avut premiera la Cluj-Napoca, abia în 1969 (G. Turk-P. Bózás).

Contrastele fac parte din acele lucrări care sînt interpretate de la începutul deceniului al șaptelea, de diferite formații și în mai multe centre (A. Abramevici-A. O. Popa-C. Ionescu-Vevu; Șt. Lory - I. Veress-G. Rácz, L. Herváth-I. Geilă-F. Weiss, O. Boda - I. Viski - M. Pakti, A. Márkos (iun.)-I. Geilă - P. Bózás, D. Schuller - I. Geilă - A. Mureșan). Prin Radio-București am putut asista și la o interpretare autentică a formației Szigeti - Bartók - Goodman (1972).

În viața muzicală a țării au intrat și cele șase Cvartete de coarde. Primul cvartet a fost audiat pentru prima oară în capitală de formația Nottara, apoi au urmat alte centre, diferite formații, mai ales prin Radio-București s-au popularizat, uneori în prezentare de o ținută universală, cum ar fi cea de Cvartetul Juillard, Tâtrai sau altele. Tabelul următor prezintă intrarea acestor lucrări în repertoriu, în ordine cronologică:

Tabelul nr. 33

Nr. crt.	Formația	Numărul cvartetului					
		I	II	III	IV	V	VI
1	Nottara	1924					
2	Lakatos		1927				
3	Vegh		1942				
4	Waldbauer <i>ca. 1924 (ca. 1924?)</i>		1943		1943		
5	Nagy		1949				
6	Theodorescu		1959				
7	Weiner	1962					
8	Tineret		1963				
9	Lory <i>Tâtrai</i>		1967				1966
10	Pro Camera		1971				1969
11	Filarsenica						1970
12	Meldeva						1971
13	Muzica	1972					
14	Parrenin					1972	
15	Takie	1973				1973	
16	Kodály					1973	
17	Juillard						1974
18	Mihnea <i>(Tineret)!</i>					1974	
19	Tâtrai	1974	1974	1974	1974	1974	1974
20	?			1972	1971	1973	

Original (Kamala)
M. M.

1974
1974 1974
1974
1974

Deci, deuzeci de formații au interpretat ciclul, din care cel mai des s-a fost auzit Cvartetul Nr. II.

În ultimul deceniu a devenit mai accentuată prezența creațiilor simfonice. Suite nr. I au cunoscut-o bucureștenii în cadrul unei audiții publice (1972). Cele Deuzi portrete - după cum am văzut - s-au cîntat pentru prima oară la Cluj (1922). Ele au fost reluate după deuzeci, respectiv după aproape patruzeci de ani la Cluj-Napoca și la Oradea, dirijate de V. Vaszy, C. Herváth, M. Cristescu, M. Rașiu. Cele Deuzi tableuri au pernit tot de la Cluj (1942), apoi după al doilea război mondial au apărut în programele orchestrelor de la Oradea (1949), Bacău (1957), Satu Mare (1969), Arad (1970), București (1970) cu dirijeri ca N. Bebec, M. Pops, A. Pops, M. Cristescu. Dansurile populare românești au intrat în repertoriul Liceului de Muzică din Cluj-Napoca (dir. M. Guttman), iar pentru întreaga țară le-au făcut cunoscute prin Radio-București, orchestra "I musici di Roma".

În al cincilea deceniu au început să se cînte Dansurile din Transilvania (C. Herváth, Oradea, 1945) și Tableurile maghiare (A. Ciolan, Cluj, 1956). Mai tîrziu ele au fost programate și de filarmeniile din București (Silvestri, 1947), Bacău (E. Pricope, 1959), Iași (C. Eugeanu, 1957). Dintre formațiile școlare cea a Liceului de Muzică din Cluj-Napoca se angajase pentru interpretare (dir. M. Guttman, 1970).

Dintre lucrările incluse în repertoriu mai recent, face parte și Suite de dansuri (Filarmonica "G. Enescu", 1966; Satu Mare, 1974), dirijată de J. Ferencsik, respectiv de M. Cristescu.

Primele audiții (fragmentară) pe țară a Muzicii pentru instrumente cu coarde, percuție și celestă s-a dată de C. Silvestri (București, 1955), urmată de cea dirijată de Cristescu la Cluj (1961), N. Bebec la Timișoara (1973). Transmisiunile de Radio-București erau realizările unor formații din Berlin și Budapesta, cu H. v. Karajan și Ferencsik (1972-3).

Audierea Divertisment-ului începe cu anul 1941 (V. Vaszy, Cluj), apoi intră în programul filarmeniilor din București (Silvestri, 1955; Cristescu, 1966), a celei din Oradea (Aczel, 1968), Satu Mare (C. Dumbrăveanu, 1968) și Tg. Mureș (Cristescu, 1971; V. Kazandjev, 1972). Concerte-ul răsună începînd cu deceniul al șaselea la București, Arad, Cluj-Napoca, Oradea și Timișoara, sub bagheta lui L. Seregny, M. Lucescu, E. Sizen, M. Rașiu, A. Derjati, S. Celbidache, E. Rău, P. Steicea, R. Benzi.

Mai avem în evidență două transcrieri pentru orchestră: Pentru copii (realizată de L. Weiner) - în repertoriul orchestrei de cameră din Oradea (dir. C. Beda, 1970), a Conservatorului din Cluj-Napoca (dir. M. Șearec, 1970) și a Liceului de Muzică tot din același oraș (dir. L.

Chigu, 1972), - Deuș dansuri remanegti (transcrierea fi aparține de asemenea lui Weiner), cîntate la București sub bagheta lui Silvestri (1947), a lui Juenu (1949), Brediceanu (1960), Cristescu (1970), la Cluj dirijate de A. Ciolan (1956), la Crađea de M. Răjii (1959), la Bacău de P. Popescu (1971) și la Satu Mare de Cristescu (1972).

Tripticul scenic figurează în programul Operei Maghiare de Stat din Cluj-Napoca. Dintre aceste creații, pentru prima oară s-a pus în scenă Prințul cîeplit din lemn (Cluj, 1944).^x După două decenii s-a reluat lucrarea în distribuție și regie nouă. Premiera din 1944 se leagă de numele dirijerului Vaszy, al regizerului Gy. Harangézó, iar reluarea de cele ale lui B. Hary și Al. Szinberger. La 12 iulie 1965 au apărut în program Cetatea prințului Barbă-Albastră (în reluri cu E. László și E. Mátyás), și Mandarinul miracules (în interpretarea unui colectiv de artiști tineri, în frunte cu M. Lukács și A. Albu), sub bagheta lui Hary și în regia lui Szinberger. În rîlul Iuditei au mai apărut pe parcurs A. Albert (1974) și E. Simeon (1974). Opera a fost prezentată și în formă de concert la București (1965), la Crađea (1970) și Satu Mare (1973), relurile fiind interpretate de A. Rintzler, C. Setrin, E. Simeon, E. Mátyás, cu dirijerii C. Bugeanu, E. Aczel, și Hary. Cele două dintre suite (Prințul cîeplit din lemn, Mandarinul miracules) au fost apreciate de public și în urma prezentărilor prin transmisiuni de radio (București, 1970, respectiv Tg. Mureș, Cluj-Napoca), unele din acestea în interpretarea unor formațiuni străine (Chicago, Budapesta), îndrumate de A. Deráti, Gy. Lehel. Premiera pe țară a suitei Mandarinului miracules se datorează lui C. Bugeanu (1965).

3. Publicul din România a făcut cunoștință cu o serie de lucrări de muzică de cameră în formă de transcrieri. În acest sens amintim cea a lui J. Szigeti (Cîntec populare maghiare - din ciclul Pentru copii), interpretată între alții de el însuși cu Wagleff (Crađea, 1934), transcrierea realizată de T. Országh (cu titlul de mai sus, tot din același ciclu), care figurează în programul lui Fr. Balogh (sua.), cea a lui E. Zathureczky (Pentru copii), cîntată încă din manuscris în mai multe centre, ultima oară figura în programul violonistului K. Benyók, la București (1956). Transcrierea Senatinei (de E. Gertler) au ascultat-o pentru prima oară timigorenii, în interpretarea lui Zathureczky și Bartók, apoi a apărut la București (L. Bobescu - M. Kabdebs), la Cluj-Napoca (Fr. Balogh - G. Szabó, R. Ricci - F. Weiss, L. Kiss - F. Weiss), la Iași (Șt. Lory - P. Mescu), la Crađea

^x Rectificăm afirmația lui Al. Szinberger, referitoare la premiera pantomimei. Aceasta a avut loc nu la 30 martie 1964, ci la 4 febr. 1944 (424; 543). *KU 1944. febr. 6.*

(B. Bekker - G. Rácz).

Dansurile populare românești (transcrise de Z. Székely) sînt foarte favorizate începînd cu anul 1927, cînd au fost cîntate pentru prima oară la Cluj, de V. Pop și A. Rónai. Din audițiile acestei variante remarcăm cea a lui Szigetzi și Bartók, transmisă prin Stoiciu de Radio din Cluj-Napoca (1970).

Parcurgînd în linii mari prezența creațiilor bartókienne în viața muzicală a țării, ni se înfățișează un tablou bogat. Tabelul următor ne prezintă rezultatele cifrice, - pe genuri;^x respectiv pe instrumente:

Tabelul nr. 34

	Numărul lucrărilor			Numărul interpretărilor		
	Orig.	Transcr.	Total	Lucrări interpretate		
				Orig.	Transcr.	Total
Vioră, solo	1	-	1	9	-	9
Pian, solo	24	-	24	426	-	426
Muzică de cameră	24	6	30	271	66	337
Concertante	9	1	10	66	3	69
Sinfonice	13	2	15	80	11	91
Corale	5	-	5	71	-	71
Cantate	1	-	1	3	-	3
Scenice ^{xx}	4	-	4	11	-	11
Total:	81	9	90	938	80	1017

Privind în ansamblu numărul interpretărilor și relativ la cele două mari grupe (a: lucrări de tinerețe, b: mature), iasă la iveală preponderanța grupei a doua. Tabelul următor ne prezintă relația dintre cele două grupe:

	Tabelul nr. 35		Total
	Lucrări de tinerețe (Cat. Dille)	Creații mature (Cat. Székely)	
Numărul titlurilor interpretate	4 = 3,9%	86 = 59,5%	90 = 99,7
Numărul interpretărilor (f. rep.)	8 = 9,7%	1009 = 99,2%	1017 = 100

Fenomenul oglindește realitatea: lucrările din tinerețe au o importanță mai redusă și au apărut abia în ultimii ani, în urma străduințelor depuse de D. Dille. În cunoașterea, în popularizarea creației compoziterului ponderea e reprezentată lucrările mature.

4. O altă latură a prezenței creației bartókienne este apertul centrelor muzicale, - aspect care de multe ori se poate explica prin existența unor formații corespunzătoare, activitatea de organizare, de popularizare a unor specialiști iubitori ai acestei muzici precum și prin prezența compoziterului ca interpret în orașele respective. Tabelul următor ne prezintă cifric acest aspect,

^x În acest număr nu intră repetițiile simple. Se consideră în schimb acelea în care, față de prezentarea precedentă, se schimbă un element (persoana interpretului sau localitatea).

^{xx} Aici intră și forma de concert a operei.

excluzind și în acest caz repetările simple:

Tabelul nr. 36

Centrul	Numărul în- terpretărilor	Centrul	Numărul inter- pretărilor
Ciuj-Babea	241	Dej	7
Oradea	182	Măghita	6
București	161	Reghin	6
Tg. Mureș	75	Bacău	5
Sf. Gheorghe	45	Miercurea Ciuc	4
Arad	31	Deva	3
Iasi	24	Ploiești	3
Timișoara	23	Sinaia	3
Satu Mare	17	Aiud	2
Brasov	12	Baia Mare	2
Sibiu	12	Sinnicelaul Mare	2
Oderheiu Sec.	11	Ady Endre	1
Sebes	10	Arcus	1
Sighetu Marn.	10	Craieva	1
Beius	8	Zălau	1
Luceaf.	8		

5. Tot în această ordine de idei seanală premierele pe țară, legate de erage, fenomen explicabil ca mai sus:

Tabelul nr. 37

Oraș	Numărul pres.	Oraș	Numărul pres.
Ciuj-Babea	39	Timișoara	2
București	21	Dej	1
Oradea	11	Iasi	1
Arad	6	Sinnicelaul Mare	2
Tg. Mureș	6	Zălau	1

6. Premierile fiind redul auncii unor interpreți, seanală numărul lucrărilor prezentate pentru prima oară în țară, - în cazul cînd ele sînt cel puțin două:^x

Tabelul nr. 38

Interpretul	Numărul lucr.	Interpretul	Numărul lucr.
Bela Bartók	18	Antonin Cielen	2
Stefan Nagy	6	Mircea Cristescu	2
Constantin Bugeanu	4	Ernő Dohnanyi	2
Viktor Vaszy	4	Vihail Guttsen	2
Francisc Balogh (nen.)	3	Bela Hary	2
Constantin Silvestri	3	Ede Zathurecsky	2

Avea cîteva cazuri cînd premierea mondială - deși fragmentară - se leagă de erage din România, cu două excepții, de numele artiștilor tot din România:

Tabelul nr. 39

Titlul lucrării	Data pres.	Locul	Interpreții
Studiu pt. mîna stîngă D 71a	13 IV 1933	Sinnice- laul Mare	Bartók
Fantezia nr. I D 71b	iden	iden	Bartók
De nunta Sz 98/13	11 IV 1937	Tg. Mureș	Nagy-Magoss

^x Din anexa nr. III se poate stabili uger și numele aceluia care figurează cu cîte o singură premieră pe țară.

Perința Sz 98/14	28 IV 1936	Tg. Mureș	Nagy-Magosa
Cîntec estăgesc Sz 98/15	11 IV 1937	idem	idem
Dansul tînarului Sz 98/22	29 II 1936	idem	idem
Dans din Maramureș Sz 98/32	29 II 1936	idem	idem
Coloșica Sz 98/35	28 IV 1936	idem	idem
Preludiu și canoan Sz 98/37	29 II 1936	idem	idem
Invirtita bătrînilor Sz 98/38	idem	idem	idem
Dans sîrbeșc Sz 98/39	idem	idem	idem
Scherze Sz 98/41	11 IV 1937	idem	idem
Încîntarea vitelor Sz 1e3/3	26 II 1937	idem	Nagy
Joc Sz 1e3/5	idem	idem	idem
Nu pleca Sz 1e3/8	idem	idem	idem

Pentru a semnala apropierea dintre data premierelor scenice de cele autentice, dăm cîteva cazuri din ciclul corurilor de mai sus (ciclul a apărut în decembrie 1936): ZT X. 409-410.

Tabelul nr. 40

Titlul corului	Data audierii la			
	Tg. Mureș	București	Budapesta	Cluj
Încîntarea vitelor Sz 1e3/3	26 II 1937	18 IV 1937	7 V 1937	18 V 1938
Joc Sz 1e3/5	idem	idem	idem	-
Uliule Sz 1e3/7	-	idem	idem	idem
Nu pleca Sz 1e3/8	idem	idem	idem	-
Cîntecul huzarului Sz 1e3/12	-	idem	idem	idem
Cîntec de pășune Sz 1e3/2e	12 VI 1936	idem	-	-
Mînzărie Sz 1e3/22	idem	idem	-	-

Astfel de cazuri gîsesc referitoare la premierea altor lucrări, de exemplu:

Tabelul nr. 41

Titlul lucrării	Anul și locul premierii	
	scenice	teatrală
Scara la secui Sz 39/5	1910 Sp.	1912 Tg. Mureș
Dansul ursului Sz 39/1e	idem	idem
Allegro barbare Paris ?	1921 Sp.	1922 Cluj
Suita pentru pian (ep. 14)	1919 Sp.	idem
Dois dansuri românești	191e Paris	1912 Tg. Mureș
Iaprovizării (Sz 74)	1921 Sp.	1922 Cluj
Senata nr. II pt. vîsceră și pian h 76	1923 Londra	1924 București
Senata pentru pian h 80	1926 Sp.	1927 Arad
În aer liber h 84	1926 Sp.	idem
Mennette Sz 82/5	idem	idem
Cîntec Sz 82/6	idem	idem
Divertisment h 113	194e Basel	1941 Cluj, etc.

În ceea ce privește numărul lucrărilor interpretate - repertizate pe perioade de creații și genuri, situația se prezintă astfel:

Tabelul nr. 42

Anii	Opere scenice	Pian muz.	Lucr. cîntec.	Sist. cîntec.	Coru- le	Canta- le	Sceni- ce	Total
1900-1903	2	2						4
1904-1906	1	1	2	1				5
1907-1920	16	10	1	7	2		4	40
1921-1930	4	10	3	1	1	1		20
1931-1939	1	7	2	5	2			17
1940-1945	1		2	1				4

Pod. all' unghese (1926 Sp. - 1927 Arad. Sz 82/9)

- deci cele mai bine reprezentate sînt anii 1907-1939.

7. Pe parcurs se asintit de unele interpretări cunoscute prin difuzarea studiourilor de radio-televiziune. Acestea da un rol crescînd cu perfecționarea tehnicii. Ele ajută nu numai cunoașterea acestei creații, ci contribuie și la aprofundarea studierii trăsăturilor interpretative ale unor formații vechi, păstrate prin înregistrări cotidiene, printre acestea unele făcute cu însuși compozitorul-interpret, cel mai autentic și plăcîtor al artei sale. Tot în sensul nivelului înalt de interpretare se încadrează prezentarea unor lucrări cu ajutorul formațiilor de prestigiu mondial. Studioul Radio-București a pus de exemplu la dispoziția auditerilor întregul ciclu al Quartetelor de coarde, în înregistrarea ansamblului Tatrai (1974). În emisiunile „Compozitorul săptămînii” a fost îndădret de mai multe ori și Bartók. Multe lucrări au fost transmise și de studiourile de la Cluj-Napoca, Tg. Mureș.

În această ordine de idei se cuvine a asinti prelegerile ținute cu ocazia aniversărilor, transmise de unele studouri, prezentările momentelor legate de aniversări (Z. Vancea, 1970, 1973; Fr. László, 1970, 1971). În cadrul unor cicluri de conferințe s-a rezervat un loc corespunzător și lui Bartók (Bartók și muzica modernă, Quartetetele lui Bartók, acestea din urmă fiind prezentate de W.S. Berger (1969), sau în ciclul „Ghidul tînărului interpret”, V. Stoicescu a prezentat Duetele pentru vieri, Micrașezul-ul (1973), etc.

Una din rezultatele cele mai frumoase ale studiourilor a fost prezentarea la Televiziune a pantomimei Wandarinul mirscules, în interpretarea Operei Maghiare din Cluj-Napoca (1973; 3al).

În repertoriul filaraonicilor din țară de asemenea figurează o serie de lucrări ale compozitorului. Contribuția substanțială a acestor ansambluri la cunoașterea creației bartókienne reiese din tabelul următor:^x

Tabelul nr. 43

L u c r a r e a	F i l a r a m o n i c a												
	Ar	Ba	Br	Cl	Cr	Ge	Ia	Or	Pl	Rt	Si	Sa	Tg
Rapsodia (op.1)	24					X							
Deuș portrete	59			X				X					X
Deuș dansuri reînnoșite	73	X		X		X		X				X	
Deuș tablouri	76												X
Cetatea prințului B.A.	60							X	X			X	
Dansuri populare reîn.	68	X	X		X				X	X		X	X
Wandarinul mirscules	73					X			X				X

x Abrevierile folosite: Ar=Arad, Ba=Baia Mare, Br=Brașov, Cl=Cluj-Napoca, Cr=Craiova, Ge=George Enescu, București, Ia=Iași, Or=Orchestra Cinematografiei, Buc., Or=Oradea, Pl=Ploiești, Rt=Orchestra Radio-Televiziunii, Buc., Si=Sibiu, Sa=Satu Mare, Tg=Tg. Mureș, Tr=Timișoara; (x=prezență).

Banatul: Jy ho' 1971. 3. 25
Moh. Fluor 1970. 9. 19

L u e r a r e a	AT	BA	BR	CF	CR	OF	IR	CC	OT	PI	NT	SI	SM	TE	TT
Suita de dansuri						X		X					X		
Concertul nr. I pt. pian ⁸⁷	X		X	X		X	X		X					X	
Idea, nr. II 95	X			X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	
Idea, nr. III 119				X		X			X				X	X	X
Canta prefans						X					X				
Dansuri din Transilvania 96		X				X			X					X	
Tableuri maghiare 97				X			X		X					X	
Muzic... 106				X		X		X							X
Rapsodia nr. I pt. vioară și orchestră 92				X									X	X	
Divertisment 113						X			X				X	X	X
Concerta 116	X			X		X			X					X	X
Concertul pt. vioară 112	X			X		X			X					X	
Concertul pt. violă 120									X						

Deci, cincișprezece filarsenici au în program douăzeci de creații; patru ansambluri peste zece lucrări, 6 lucrare figurează în programul a unsprezece filarsenici.

3. Șirul comemorărilor începe cu modesta serbare de la Cluj, cartierul Grigorescu, în școala elementară, încă în toamna anului 1945.^x În același timp în școala de muzică a Sindicatelor din Baia Mare, E. Kádár n. Nevesi evocă cu cuvinte caldărease figura artistului (90). După puțin timp, Asociația Zs. Kemény din Tg. Mureș dedică o ședință artei lui Bartók.^{xx} Începîndu cu anul 1955 se sperec aceste manifestări, serbindu-se a zecea aniversare de la moartea compozitorului. La Uniunea Compozitorilor din București, după cuvîntul introductiv al lui I. Fuxitrescu, Z. Vancea a schișat viața și drumul creator al artistului, audindu-se de pe bandă de magnetofon lucrări simfonice și de cameră. La Institutul de Felcler din capitală, T. Alexandra a subliniat contribuția lui Bartók la dezvoltarea etnomuzicologiei.^{xxx} În luna septembrie a aceluiași an a-a sărbătorit evenimentul și la Cluj. G. Drăgei și J. Szegő au vorbit despre relul lui Bartók în dezvoltarea culturii muzicale, iar coral lui Nagy a interpretat o serie lucrări. Tot în anul 1955 a avut loc o comemorare la Sf. Gheorghe, cu cuvîntul introductiv al lui Șt. Lakatos, urmat de lucrări interpretate de Nagy, Fr. Balogh, G. Szabó, L. Varga și coral liceului local, dărijat de E. Maxia. Noi comemorări au avut loc în 1970 și 1971, cu conferințe, cu cuvinte introductive, cu evocări, la Conservatorul "C. Dinu", la Studioul de Radiu-Cluj, la Radiu-Televiziune București, participînd specialiști ca S. Teodorescu, R. Chiceciagiu, Z. Vancea, I. R. Nicols, V. Cosma, Fr. László și alții. În șirul manifestărilor s-au

x Világosság (Lumina), 31 oct. 1945 [L. d. 1945: L. J. Kovács: p. 6]
 xx A Marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság levelezésládája (Scrisorile adresate Asociației Zs. Kemény din Tg. Mureș). Buc. Ed. Critic, 1973 p. 402.
 xxx Muzica, anul 1955 nr. 9 p. 47.

inrelat și unele școli elementare, licee din Cluj-Napoca, Salonta, Miercurea Ciuc.^x

Seria concertelor festive pornește cu cel organizat de Societatea Compozitorilor Români, la București, în 1924, apoi continuă cu ciclul destinat prezentării creației bartókienne, la Conservatorul din Cluj, și realizat între altele interpretarea Cerurilor pentru voci egale, Pentru copii, cîteva cvartete de coarde. Acest scop a fost feruliat și atins parțial - după datele care ne stau la îndemână - pentru prima oară, în 1946-47. O realizare de acest gen a lui F. Bónis, la Budapesta, a avut loc abia în 1955, prezentîndu-se numai cerurile amintite mai sus.^{xx} Inregistrarea integrală a lucrărilor, pe discuri, se înfăptuiește în zilele noastre. Numărul concertelor festive crește începînd cu anul 1955. La București, în sala Balles, în cadrul concertului Bartók se prezintă lucrări ale compozitorului de H. Brendler, E. Bán-Adorján, I. Filipescu, Gh. Halász. Radioul organizează o serie de audii cu lucrări reprezentative.^{xxx} Publicul asistă la concerte festive la București, Ig. Mureș și în anul 1956, cu un program interpretat de S. Erkel-Tróznér,^{xxxx} la concertul festiv al Filarmeniei din Cluj, la un program dirijat de maestrul A. Ciolan, cu solistii Gh. Halász, Fr. Balogh, la concertul Liceului de Muzică din acest oraș, dirijat de M. Guttman.

La împlinirea celor optzeci de ani de la nașterea lui Bartók, filarmeniile din capitală și Cluj-Napoca au prezentat de asemenea programe festive. Începînd cu 1970, s-a organizat un nou gir de concerte festive, cu lucrări corale, de muzică de cameră, simfonice, piese pentru pian, - în diferite institute (conservatoare, filarmenici, studii, licee).
Tom. 4. 12 (2/2)

În cadrul unor sesiuni, colecții muzicale s-au studiat unele lucrări, s-au analizat creații cu un caracter pedagogic, ca ciclul Pentru copii (J. Jagamas, G. Szabó, W. Farkas, I. Bene, 1962), altele tenale în Micreceses (J. Jagamas, 1966). La colecțiile muzicale s-au prezentat analize, lecții de model, avînd la bază lucrări de compozitor (Gh. Halász, O. Finczés, 1966, 1967; G. Turk, 1971). Studierea creației bartókienne a făcut parte și din sesiuni științifice ale unor cercuri studențești; astfel de exemplu analizîndu-se trataturile stilistice ale Cantatei profane (A. Bakk, 1967).
Neg. 1.?

x Utunk (Drumul nostru), an 1970 nr. 27 p. 11, nr. 41 p. 10, an 1971 nr. 22 p. 12.

xx 3j Zenei Szesele (Revista nouă muzicală), an 1955 nr. 6 p. 9.

xxx Muzica, an 1955 nr. 9 p. 47. = 462

xxxx Muzica, an 1956 nr. 3 p. 47.